

Plan van Aanpak Ondermijning 2023

Inhoud

Inleiding	3
Hoofdstuk 1: Wat is Ondernijning?	4
Ondernijning in de gemeente Nijkerk	4
Witwassen	5
Drugsproductie- en handel.....	5
Mensenhandel.....	5
(Zorg)fraude.....	6
Samenwerkingspartijen.....	7
Hoofdstuk 2: Preventie: het voorkomen van ondernijning	8
Inleiding	8
Wat doen we al en wat gaan we doen?	8
1. Informatiepositie gemeente.....	8
2. Voorlichtingen op scholen.....	8
3. Drugshandel en -productie.....	8
4. Weerbare samenleving	9
5. Weerbare Gemeente.....	9
6. Bibob-onderzoeken	9
7. Versterken aanpak mensenhandel	10
8. Communicatie	10
Hoofdstuk 3: Repressie: het aanpakken van ondernijning	11
Inleiding	11
Wat doen we al en wat gaan we doen?	11
1. Integrale controles	11
2. Damoclesbeleid	11
3. Drugshandel op straat	11
4. Andere maatregelen.....	11
5. Het Digitaal Opkopersregister (DOR)	12
6. Meldpunt ondernijning	12
7. Toezicht op fraude.....	12
Hoofdstuk 4: De ondernijningsagenda.....	13

Inleiding

De gemeente Nijkerk wil ondermijnende criminaliteit tegengaan. Dit is één van de speerpunten die terugkomen in het Coalitieakkoord 2022-2026 en die terug te vinden is in het Integrale Veiligheidsplan 2019-2023 van de gemeente. Ondermijning is een complex probleem. Niet alleen levert de term ‘ondermijning’ nog wel eens verwarring op, ook de aanpak is complex. Om ondermijning tegen te gaan, zet de gemeente in op het voorkomen van ondermijning (preventie), het aanpakken van ondermijning (repressie) en alles daar tussenin.

In 2019 heeft de gemeente het *Plan van Aanpak Ondermijning 2019* gepubliceerd. In dit plan is beschreven hoe aanpak tegen ondermijning door de gemeente is vormgegeven in de afgelopen jaren. Het Plan van Aanpak Ondermijning 2023 bouwt hierop voort. Door de zgn. *Weerbaarheidsscan* die begin 2022 binnen de gemeente Nijkerk is gehouden, is (opnieuw) duidelijk geworden waar de aandachtsgebieden voor de gemeente Nijkerk liggen in de aanpak van ondermijning. Omdat de aanpak van ondermijning een lange adem vraagt, zijn de focuspunten in het huidige Plan van Aanpak niet veranderd ten opzichte van 2019. Het Plan van Aanpak Ondermijning is met deze nieuwe versie vooral geactualiseerd, bijvoorbeeld door accenten in de aanpak te verschuiven en door de actuele aandachtspunten uit de *Weerbaarheidsscan* te vertalen naar acties die zijn meegenomen in de zgn. *Ondermijningsagenda* (hoofdstuk 4). Met dit nieuwe plan kunnen we opnieuw gericht toewerken naar doelen die de aanpak van ondermijning versterken.

Burgemeester Renkema: “Ondermijning is helaas dichterbij dan je denkt. Om ondermijning goed aan te pakken, is een langetermijnvisie noodzakelijk. Niet alleen moet worden ingezet op repressie, ook het voorkomen van ondermijning is van belang. Dit doen we door onze inwoners te informeren over ondermijning en onze jeugd zo weerbaar mogelijk te maken. Daarnaast moeten we oog hebben voor de slachtoffers die ondermijning met zich meebrengt. Ondermijning vraagt soms een snelle aanpak, soms veel geduld en regelmatig veel doorzettingsvermogen. Met een transparante en daadkrachtige aanpak weren we ondermijning en de georganiseerde misdaad zoveel mogelijk uit onze gemeente.”

In het eerste hoofdstuk van het Plan van Aanpak Ondermijning 2023 is aandacht besteed aan de vraag wat Ondermijning precies inhoudt. Ook wordt er meer uitgelegd over de samenwerking met andere partijen, zoals de politie en het OM. In het tweede hoofdstuk wordt ingegaan op de inzet van de gemeente bij het *voorkomen* van ondermijnende criminaliteit. In het derde hoofdstuk is informatie te vinden over de maatregelen die de gemeente neemt in het geval er ondermijnende criminaliteit geconstateerd wordt. In het laatste hoofdstuk vindt u in een overzicht de Ondermijningsagenda voor de komende jaren.

Hoofdstuk 1: Wat is Ondermijning?

Ondermijning is de vermenging van de bovenwereld en de onderwereld. Criminelen (*de onderwereld*) maken namelijk regelmatig gebruik van alledaagse diensten (*de bovenwereld*) om hun criminele activiteiten mogelijk te maken. Dit gebeurt in allerlei vormen van criminaliteit, bijvoorbeeld bij drugsproductie en -handel, bij het witwassen van geld, bij het plegen van fraude of bij het uitbuiten van jongeren. De term *ondermijning* wordt wel eens door elkaar gehaald met de term *georganiseerde criminaliteit*. Voor het gemak worden in dit Plan van Aanpak beide termen gebruikt, maar het is niet helemaal hetzelfde. Bij ondermijning is er niet altijd sprake van een georganiseerd verband. En gelijktijdig hoeft het niet zo te zijn dat georganiseerde misdaad *altijd* de bovenwereld gebruikt voor hun criminele activiteiten. We kunnen wél stellen dat ondermijning en georganiseerde misdaad vaak met elkaar samenhangen.

Ondermijning gaat vaak samen met vormen van bedreiging of geweld. Criminelen willen immers de bovenwereld gebruiken om hun activiteiten gedaan te krijgen. Ondermijning leidt daarom tot onveiligheid in de gemeente. Het belang om ondermijning aan te pakken is voor de gemeente dus heel groot. We willen tenslotte niet dat inwoners de dupe worden van de gevolgen van ondermijning.

Voorbeeld van witwassen: *als een crimineel geld verdient aan het produceren van drugs, dan wil hij niet dat dit geld kan worden herleid naar de drugs. Om hiervoor te zorgen, zal hij zijn geld willen witwassen. Dit doet hij bijvoorbeeld door een kapperszaak te openen. De kapperszaak doet tegenover de Belastingdienst en andere instanties alsof zij honderd klanten per dag krijgen, terwijl zij er eigenlijk maar tien per dag krijgen. Voor de negentig neppe klanten, maakt de kapperszaak een bonnetje aan in het kassasysteem. Ze betalen de bonnetjes met het geld uit de drugsproductie. Het geld uit de drugsproductie wordt in de kassa-la van de kapperszaak gelegd. Zo lijkt het net of het geld netjes, op een legale manier is verdiend, terwijl het eigenlijk afkomstig is uit criminaliteit.*

Ondermijning in de gemeente Nijkerk

Ondermijning komt overal in Nederland voor, ook in de gemeente Nijkerk. In 2018 is er een *ondermijningsbeeld* gemaakt van de gemeente, waarbij is gekeken naar de vormen van ondermijning die in onze gemeente het meeste voorkomen. Hieruit zijn de volgende vormen van ondermijning een prioriteit gemaakt voor de gemeente Nijkerk: drugsproductie- en handel, witwassen, mensenhandel en (zorg)fraude. Deze vormen van ondermijning zijn de focuspunten bij de aanpak binnen onze gemeente.

Witwassen

Het witwassen van geld betekent dat illegaal verkregen geld op die manier in de maatschappij wordt gebracht, dat het lijkt alsof het geld legaal is verkregen. Vooral branches waar veel contant geld wordt gebruikt, zijn hier vatbaar voor. Dit komt, omdat banken een wettelijke plicht hebben om financiële transacties in de gaten te houden. Dat is bij transacties met contant geld veel lastiger. Branches die risicovol zijn, zijn bijvoorbeeld: horecaondernemingen, kapperszaken, massagesalons, zonnebankstudio's, schoonheidssalons, hotels en toko's (kleine supermarkten). Ook de vastgoedbranche wordt gezien als een risico-branch, omdat er grote bedragen omgaan in het kopen en verkopen van panden. Daarnaast hebben panden en woningen een wisselende waarde. Een crimineel kan bijvoorbeeld doen alsof een pand minder waard is en het pand met hoge winst verkopen. Witwassen via de vastgoedbranche wordt bemoeilijkt doordat er altijd een notaris betrokken moet zijn bij een transactie.

Naast de risicobranche zijn ook 'snelle groeiers' een aandachtspunt: ondernemingen die een buitensporige groei of winst laten zien. Dit kan bijvoorbeeld opvallen bij een nieuwe onderneming die snel in omvang groeit, terwijl er veel vergelijkbare ondernemingen in de omgeving te vinden zijn en de groei dus niet te verwachten is.

Drugsproductie- en handel

Drugsproductie gaat om zowel hennepkwekerijen als synthetische druglabs. In een synthetisch druglab worden chemische middelen gebruikt om harddrugs te produceren, zoals XTC-pillen of cocaïne. Bij handel gaat het om alle vormen van het weggeven of verkopen van drugs binnen de gemeentegrenzen. Dit kan bijvoorbeeld gaan om iemand die vanuit zijn huis cocaïne verkoopt of iemand die in zijn auto hasjiesj vervoert.

Mensenhandel

Mensenhandel is een ander woord voor uitbuiting. Dit betekent dat iemand onder dwang bepaalde dingen moet doen of onder mensonterende omstandigheden moeten werken en/of wonen. Mensenhandel wordt vaak verward met mensensmokkel. *Mensensmokkel* betekent dat mensen illegaal naar een ander land worden begeleid. Hierbij hoeft niet persé sprake te zijn van dwang.

Er worden drie vormen van mensenhandel onderscheiden: seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting en criminele uitbuiting.

1. Seksuele uitbuiting

Bij seksuele uitbuiting wordt iemand gedwongen om zijn / haar lichaam te verkopen voor seksuele handelingen. Degene die iemand anders hiertoe dwingt, wordt vaak een *pooier* genoemd. Seksuele uitbuiting is iets anders dan (illegale) prostitutie. Bij (illegale) prostitutie kan er sprake zijn van vrijwilligheid. Bij uitbuiting is er altijd sprake van dwang. De gemeente Nijkerk keurt illegale prostitutie niet goed, omdat dit de openbare orde en veiligheid in het geding kan brengen. Ook hiertegen wordt opgestreden.

2. Arbeidsuitbuiting

In het geval van arbeidsuitbuiting wordt iemand gedwongen om voor iemand anders te werken. Vaak staat hier tegenover een slecht (of helemaal geen) salaris, zijn er slechte werkomstandigheden en is er weinig perspectief voor de werkende. Arbeidsmigranten zijn extra kwetsbaar voor gevallen van arbeidsuitbuiting. Arbeidsmigranten zijn arbeiders die vanuit elders in de Europese Unie in Nederland komen werken via een uitzendbureau. Het uitzendbureau regelt dan vaak ook de woonplek voor een arbeidsmigrant. Uitzendbureaus maken hier soms misbruik van, bijvoorbeeld door iemands' identiteitspapieren af te pakken, migranten met teveel mensen in kleine ruimtes te laten wonen of extreem lange werkdagen te laten maken. Bij

Voorbeeld van mensenhandel:

Drugscriminelen maken maar wát graag gebruik van zogenaamde 'stromannen'. Stromannen zijn mensen, vaak jongeren, die voor het karretje worden gespannen van de drugscrimineel. Zo benaderen ze jongeren op schoolpleinen met de belofte om de nieuwste merksneakers voor hen te kopen, als de jongere een drugspakketje wegbrengt voor hen. De jongere wordt niet verteld wat er in het pakketje zit. Voor de jongere lijkt het vaak makkelijk geld verdienen. Binnen de kortste keren wordt de jongere gedwongen om wekelijks of dagelijks pakketjes weg te brengen. Hij wordt gedwongen, vaak onder bedreiging, om hiermee door te gaan. We noemen dit criminele uitbuiting.

arbeidsuitbuiting is de werknemer vaak voor veel dingen afhankelijk van de werkgever. Het is soms lastig om de vinger te leggen op arbeidsuitbuiting bij arbeidsmigranten, omdat arbeidsmigranten in hun thuisland vaak hele andere regels en omstandigheden gewend zijn. Zij zullen zelf dus niet zo snel aan de bel trekken. De Nederlandse Arbeidsinspectie speelt een belangrijke rol bij het tegengaan van arbeidsuitbuiting. Zij kunnen bijvoorbeeld maatregelen opleggen aan een werkgever of aan een werknemer uitleggen waar ze recht op hebben.

3. Criminele uitbuiting

In sommige gevallen dwingen criminelen iemand om voor hen criminele werkzaamheden te verrichten. Zo kan het zijn dat ze iemand onder bedreiging drugs laten bezorgen of geweldsdelicten laten plegen. We noemen dit *criminele uitbuiting*. In veel gevallen benaderen criminelen hiervoor jongeren of kwetsbare mensen. Ze willen immers dat iemand niet weerbaar genoeg is om *nee* te zeggen of om de criminele activiteiten te melden bij een instantie. De gemeente heeft een taak in het weerbaar maken van jongeren en kwetsbare mensen tegen deze vorm van criminaliteit.

(Zorg)fraude

De gemeente is verantwoordelijk voor verschillende vormen van hulp aan inwoners, zowel hulp vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo), als Jeugdhulp. Bij Wmo- of jeugdhulp wordt soms hulp gegeven aan inwoners die kwetsbaar zijn. Dat kunnen bijvoorbeeld ouderen, mensen met psychische problematiek of jonge kinderen zijn. We willen niet dat zorgaanbieders misbruik maken van de hulp die wordt geboden. Dit gebeurt helaas in sommige gevallen wel. Zo kan het zijn dat zorgaanbieders doen alsof ze meer uren hulp bieden dan daadwerkelijk het geval is of dat een zorgaanbieder geen goede hulp levert aan een cliënt. Als gemeente kunnen we dit onderzoeken en tegengaan, bijvoorbeeld door met sommige aanbieder niet meer samen te werken. Het kan natuurlijk ook zijn dat een zorgaanbieder per ongeluk een fout maakt in de administratie. Dat noemen we geen fraude. Wel wil de gemeente hiervan graag op de hoogte zijn, zodat het een tweede keer kan worden voorkomen.

Naast zorgfraude, kan de gemeente ook tegen andere vormen van fraude aanlopen, zoals *uitkeringsfraude*. Dit is het geval als inwoners hun situatie anders voordoen dan deze is, zodat ze een uitkering krijgen. Ook dan is er sprake van ondermijning.

Samenwerkingspartijen

Bij de aanpak van ondermijning werkt de gemeente nauw samen met andere partijen. Dit is nodig, omdat verschillende partijen beschikken over verschillende bevoegdheden in de aanpak. Om de samenwerking zo goed mogelijk vorm te geven, is er een samenwerkingsverband opgericht. Dit samenwerkingsverband heet het Regionale Informatie – en Expertisecentrum (RIEC). Met verschillende partijen is het RIEC-convenant gesloten. Dit convenant bestaat uit samenwerkingsafspraken, zodat de gemeente onder bepaalde voorwaarden informatie kan delen met deze partijen. Daarnaast is het Informatie Knooppunt Zorgfraude (IKZ) in het leven geroepen. Ook hiervoor bestaat een convenant met samenwerkingsafspraken, maar dan met partijen die een specifieke rol hebben in de aanpak van zorgfraude.

Door de aansluiting bij het RIEC en het IKZ, werkt de gemeente samen met verschillende overheidsdiensten. Denk aan: de politie, het Openbaar Ministerie, de Nederlandse Arbeidsinspectie, de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, de Belastingdienst en de Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst. Elke partij heeft eigen bevoegdheden.

Hoofdstuk 2: Preventie: het voorkomen van ondermijning

Inleiding

Als de bovenwereld- en onderwereld zich met elkaar vermengen, komt ondermijning dichtbij alle inwoners in de samenleving. Hierdoor raken inwoners, soms onbedoeld, betrokken bij ernstige vormen van georganiseerde criminaliteit.

Daarnaast kan ondermijnende criminaliteit op het eerste gezicht soms best aantrekkelijk lijken. Geld verdienen met het wegbrengen van een pakketje, lijkt ten slotte makkelijk rijk worden. In werkelijkheid is het helemaal niet makkelijk om rijk te worden met criminele zaken. Bovendien gaat ondermijning gepaard met veel geweld en lopen criminelen het risico op hoge gevangenisstraffen. Maar hier moet je je wel bewust van zijn op het moment dat iemand je grote geldbedragen aanbiedt voor een klusje. We noemen iemand *weerbaar* als diegene zich kan verzetten tegen de verleiding van ondermijnende criminaliteit.

Daarom is het des te belangrijker dat alle inwoners en ondernemers in onze gemeente zich bewust zijn van ondermijning. Dit voorkomt dat iemand onbedoeld bij ondermijning betrokken raakt.

Daarnaast helpt het om criminaliteit zoveel mogelijk te weren in onze gemeente. Bewustwording, voorlichtingen en weerbaarheidstrainingen zijn belangrijke tools om ondermijning te voorkomen.

Wat doen we al en wat gaan we doen?

1. Informatiepositie gemeente

Om ondermijning te voorkomen en aan te pakken, is een sterke informatiepositie nodig. Daarom is de gemeente aangesloten bij Meld Misdaad Anoniem. Ook een nauwe samenwerking met het RIEC en met het IKZ zijn hiervoor van belang. Om de informatiepositie rondom fraude verder te versterken, kan er in 2023 worden verkend of de gemeente zich wil aansluiten bij het zogenaamde Landelijk Stuurgroep Interventieteams (LSI)-convenant. In dit convenant staan samenwerkingsafspraken met partners die onrechtmatigheden en samenhangende misstanden op het gebied van sociale zekerheid, gemeentelijke handhaving, arbeidsmarktfraude en fiscaliteit aanpakken.

2. Voorlichtingen op scholen

Criminelen ronselen kinderen en jongeren voor criminele activiteiten. Dit begint steeds jonger, soms al bij kinderen van acht of negen jaar oud. Stichting Halt geeft voorlichtingen op basisscholen en middelbare scholen om kinderen en jongeren zich hiervan bewust te maken. Daarnaast kunnen scholen een beroep doen op LeerlingAlert. Dit is een regionaal programma dat leerlingen bewust wil maken van ondermijnende criminaliteit. Docenten op scholen kunnen worden opgeleid om hiermee te werken. Dit programma wordt de komende periode actief onder de aandacht van scholen gebracht.

3. Drugshandel en -productie

We willen drugshandel en drugsproductie in onze gemeente zoveel mogelijk voorkomen. Dit begint bij het voorkomen van gebruik. Daarom is de gemeente aangesloten bij *Opgroeien in een Kansrijke Omgeving (OKO)*. Dit is een preventiemodel uit IJsland, waarmee in een cyclus alcohol- en drugsgebruik onder jongeren wordt gemonitord. Vanuit de monitor kan gericht worden ingezet om drugsgebruik te voorkomen. Samen met het IJslandse preventiemodel bestaat vanuit de gemeente 'Samen sterk tegen drugs', een programma dat problematisch drugsgebruik probeert te voorkomen.¹

¹ Zie voor meer informatie: [Home - Stop Drugs Nijkerk](#)

Daarnaast kent de gemeente een nuloptiebeleid voor coffeeshops. Dit betekent dat er in de gemeente in principe geen vestigingen van coffeeshops zijn toegestaan. Dit beleid is in 2022 geactualiseerd, zodat alle inwoners en ondernemers de beleidslijn kunnen inzien.

4. Weerbare samenleving

Om ondermijning te voorkomen, is weerbaarheid belangrijk. We willen dat inwoners en ondernemers in de gemeente Nijkerk zich bewust zijn van de risico's en gevaren die ondermijning met zich meebrengen. Zo kan allerlei criminaliteit binnen de gemeente worden voorkomen. Een paar voorbeelden:

- Een verhuurder van een woning, kan in contracten aangeven dat criminele activiteiten, zoals drugsproductie, in zijn woning niet zijn toegestaan;
- Indien een crimineel extra geld biedt aan een agrariër om zijn schuur als hennepplantage te gebruiken, is het belangrijk dat een agrariër op tijd 'nee' zegt;
- Een horecaondernemer kan alert zijn op de handel van drugs in zijn onderneming;
- Bedrijven op industrie- en bedrijventerreinen kunnen samenwerken om criminaliteit op hun terrein te voorkomen, bijvoorbeeld door alert te zijn op signalen of door gezamenlijke beveiliging te organiseren.

Om alle risico's en gevaren toe te lichten, wil de gemeente in ieder geval twee keer per jaar aandacht besteden aan voorlichtingsactiviteiten voor bovenstaande doelgroepen. Dit kan op verschillende manieren, zoals bewustwordingscampagnes, bijdragen in bestaande overleggen of door het organiseren van bijeenkomsten.

5. Weerbare Gemeente

Om ondermijning te voorkomen is het belangrijk dat ook de gemeentelijke organisatie weerbaar is tegen de invloeden van ondermijning. Dit wordt duidelijk uit landelijke nieuwsberichten waarin wordt vermeldt dat er ambtenaren meewerkten aan paspoortvervalsingen en waaruit blijkt dat bestuurders worden bedreigd. Om ondermijning te weren uit de gemeentelijke organisatie, is een plan opgesteld om de bewustwording te vergroten. Een aantal zaken uit dit plan zijn al uitgerold. Zo worden nieuwe medewerkers standaard gewezen op de aanpak van ondermijning, is op het zgn. 'intranet' meer informatie terug te vinden over ondermijning en worden frequent interne trainingen en cursussen aangeboden.

6. Bibob-onderzoeken

De gemeente heeft de mogelijkheid om bij alle zaken die zij doen, een onderzoek te starten naar de wederpartij. Dit staat in de Wet Bevordering Integriteitsbeoordelingen Openbaar Bestuur (Wet Bibob). Het maakt niet uit of er sprake is van een contract, een vergunning, een subsidie of de verkoop van grond: de gemeente kan dit in (bijna) alle gevallen doen. Het onderzoek richt zich op de vraag of het waarschijnlijk is dat het geld dat de wederpartij gebruikt uit criminele zaken afkomstig is óf dat het geld dat de wederpartij krijgt mogelijk gebruikt kan worden voor criminele activiteiten. Een dergelijk *Bibob-onderzoek* vraagt bij de wederpartij een heleboel financiële gegevens op en geeft de mogelijkheid om te controleren of iemand een strafblad heeft. Eventueel kan de gemeente zelfs aan het Landelijk Bureau Bibob een uitgebreid onderzoek vragen.

De gemeente heeft een Bibob beleid, welke in 2022 geactualiseerd is. Met het nieuwe beleid zijn ook de laatste wetswijzigingen meegenomen, wat de gemeente nóg meer mogelijkheden geeft om de Bibob-onderzoeken te doen. De gemeente wil de Bibob-onderzoeken prioriteit geven, zodat alle zaken die de gemeente doet betrouwbaar zijn. Dit is extra belangrijk, omdat het geld dat de gemeente uitgeeft gemeenschapsgeld is. Van dit geld willen we de juiste dingen doen.

7. Verstevigen aanpak mensenhandel

Mensenhandel is één van de lastigste vormen van ondermijning om tegen te gaan, omdat het lastig te bewijzen is en betrokkenheid vraagt van veel partners. Om mensenhandel tegen te gaan, is elke gemeente verplicht om een plan op te stellen. Dit is een opdracht van het Ministerie. In het plan moet worden opgenomen hoe de gemeente mensenhandel wil voorkomen en tegengaan. Voor de gemeente Nijkerk is dit plan in 2022 opgesteld en gepubliceerd. Met het opstellen van het plan, wordt (opnieuw) stilgestaan bij een goede coördinatie van de aanpak van mensenhandel.

8. Communicatie

Voor zover de privacy van betrokkenen het toelaat, zal de gemeente altijd actief communiceren over de acties die we nemen tegen ondermijning. Dit kan op verschillende manieren, bijv. door de pers in te lichten, een artikel op de website van de gemeente te plaatsen, of door een stukje te plaatsen op de gemeentepagina van de Stad Nijkerk. Door dit te doen, wordt het thema ondermijning steeds opnieuw onder de aandacht gebracht. Hiermee maken we zoveel mogelijk inwoners bewust van de gevaren van ondermijnende criminaliteit.

Hoofdstuk 3: Repressie: het aanpakken van ondermijning

Inleiding

Soms is het niet meer mogelijk om ondermijning te voorkomen. In die gevallen kan de gemeente ondermijning aanpakken. De burgemeester heeft verschillende bevoegdheden bij de aanpak van ondermijning. Zo kan een burgemeester een pand tijdelijk sluiten als er drugs wordt aangetroffen, of kan een burgemeester onder bepaalde voorwaarden een zgn. *last onder dwangsom* opleggen in het geval van drugshandel. Een *last onder dwangsom* is een financiële prikkel die iemand krijgt opgelegd om een feit in het vervolg niet nog eens te plegen. Dat staat los van het onderzoek van de politie en het Openbaar Ministerie.

Wat doen we al en wat gaan we doen?

1. Integrale controles

Om risicobranches of risicogebieden in kaart te brengen, kan de gemeente integrale controles organiseren. Een integrale controle is een controle waarbij de gemeente met verschillende partners bij (bedrijfs)panden of woningen langsgaat. De gemeente kan bijvoorbeeld samen met de Nederlandse Arbeidsinspectie en de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit langs horecagelegenheden gaan om daar te informeren óver en te controleren óp allerlei wetgeving. Zo kan de gemeente onderzoeken of er signalen zijn van ondermijning.

In sommige situaties vinden integrale controles signaal-gestuurd plaats. Dit betekent dat de controles plaatsvinden omdat de gemeente vermoedt dat er iets op een bepaald adres niet klopt. Dit is echter lang niet altijd de reden van een integrale controle. Veel vaker worden integrale controles gehouden om een bepaald gebied of een bepaalde situatie in kaart te brengen. Zo heeft de gemeente Nijkerk zich bijvoorbeeld aangesloten bij *Project Theseus*. In samenwerking met verschillende partijen zal de gemeente in 2023/-24 verschillende bedrijventerreinen langs gaan. Dit is niet omdat vermoed wordt dat er bij deze bedrijven ondermijning plaatsvindt, maar simpelweg om de bedrijfsactiviteit in kaart te brengen en bedrijven voor te lichten over de risico's van ondermijning. Een integrale controle kan dus zowel preventief als repressief helpen in de aanpak van ondermijning.

2. Damoclesbeleid

De burgemeester mag een pand voor een bepaalde periode sluiten als er drugs in dat pand worden aangetroffen. Dat staat in artikel 13b van de *Opiumwet*. Een sluiting kan zowel bij (openbare) panden als bij woningen. In 2021 heeft de gemeente Nijkerk nieuw 'Damoclesbeleid' opgesteld. Daarin wordt uitgewerkt in welke situaties een pand wordt gesloten en voor welke termijn. Dit beleid wordt actief uitgevoerd. Met een Damoclesmaatregel wordt opgetreden tegen drugshandel in de gemeente. Met het sluiten van het pand is de drugshandel niet langer mogelijk en wordt de rust in de wijk hersteld.

3. Drugshandel op straat

Het Damoclesbeleid kan alleen worden ingezet als drugs in een pand worden gevonden. De burgemeester kan daarnaast optreden tegen drugshandel op straat. Als iemand met drugs over straat gaat, zal de burgemeester een last onder dwangsom opleggen. In sommige gevallen kan de burgemeester daarnaast ook een *gebiedsontzegging* opleggen. Dat betekent dat drugsdealers op de plek waar ze dealden een tijdje niet meer mogen komen. Gebiedsontzeggingen worden nu nog niet vaak opgelegd in deze situatie, maar de mogelijkheden hiertoe worden in de komende periode onderzocht en vastgelegd.

4. Andere maatregelen

Naast de mogelijkheden om tegen drugs op te treden, zijn er meer juridische maatregelen die de burgemeester of gemeente kan gebruiken. Zo kan de burgemeester ook bij andere vormen van

ondermijning in een openbaar pand, dit pand een periode sluiten.² Daarnaast kan de burgemeester bij vergunningen in sommige gevallen (extra) voorwaarden stellen aan de aanvrager, of kan de burgemeester in sommige gevallen een vergunning weigeren indien de aanvrager de wet heeft overtreden.³ In situaties dat er sprake is van ernstige geuroverlast of vervuiling vanuit een woning, kan de burgemeester ook eisen dat iemand een einde maakt aan de situatie. Dit kan hij doen door een zogenaamde *last onder bestuursdwang* op te leggen.⁴ Afhankelijk van de situatie, maakt de burgemeester gebruik van de mogelijkheden die hij heeft om ondermijning aan te pakken.

5. Het Digitaal Opkopersregister (DOR)

Als ondernemers handelen in tweedehands goederen, dan moeten zij zich inschrijven bij het Digitaal Opkopersregister (DOR). De gemeente heeft, samen met de politie en de handelaar, de gedeelde verantwoordelijkheid om handel in gestolen goederen tegen te gaan. Handelen in gestolen goederen noemen we *heling* en is strafbaar. In het DOR worden goederen geregistreerd en kunnen handelaren controleren of een goed staat opgegeven als gestolen. Als een goed gestolen blijkt te zijn, kan de handelaar via het DOR aangifte doen. Als gemeente controleren we de inschrijvingen in het DOR, zodat we zeker weten dat alle handelaren in tweedehands goederen geregistreerd staan.

6. Meldpunt ondermijning

Inwoners hebben altijd de mogelijkheid om ondermijning te melden, bijvoorbeeld bij de politie of bij Meld Misdaad Anoniem. In sommige gevallen voelt het melden nog een stap te ver, maar is er wel een vermoeden van ondermijning in een bepaalde situatie. In die gevallen wil de gemeente er graag van weten, omdat dit belangrijke informatie kan zijn voor de gemeente of haar partners. Daarom wil de gemeente vanaf 2023 gaan werken met een *meldpunt*. Via dit meldpunt kan een inwoner melding doen van vermoedens van ondermijning, ook als dit vermoeden op het moment van melden alleen bestaat uit onderbuikgevoelens. De communicatie over het meldpunt zal gedaan worden met de leus 'Horen, zien en melden', welke ook in eerdere communicatie is gebruikt.

7. Toezicht op fraude

De gemeente heeft de taak om toezicht te houden op zorg- en uitkeringsfraude, bijvoorbeeld door toezichthouders of sociaal rechercheurs (BOA's) in te zetten om hierop te controleren. De gemeente heeft hier momenteel twee mogelijkheden toe. Allereerst zijn er voor de kwaliteitscontrole op de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning reeds wettelijk verplichte toezichthouders. Daarnaast maakt de gemeente gebruik van een sociaal rechercheur die onderzoek kan doen naar uitkeringsfraude. Op dit moment wordt daarmee nog niet op alle vormen van fraude actief gecontroleerd. Bovendien wordt controle het vaakst ingezet, als er al een fraudesignaal bekend is. Om ondermijning zo goed mogelijk tegen te gaan, is het plan om uit te breiden naar reguliere, actieve controle. Daarom is de bedoeling het toezicht op zorgfraude vanaf 2023 verder uit te breiden met een Toezichthouder Sociaal Domein.

² Dit staat in artikel 2:80 van de Algemene Plaatselijke Verordening Nijkerk 2021.

³ Dit staat o.a. in artikel 1:4 APV Nijkerk 2021 en artikel 3 lid 1 Wet Bibob.

⁴ Dit staat in artikel 2:79 APV Nijkerk 2021.

Hoofdstuk 4: De ondermijningsagenda

Actie	Termijn	Preventief/ Repressief	Bijzonderheden
Algemeen			
Aanbieden voorlichtingen op scholen	Doorlopend	Preventief	Voorlichtingen worden aangeboden door Halt en door LeerlingAlert. De voorlichtingen zijn gericht op het weerbaarder maken van kinderen en jongeren.
Contact met scholen over de weerbaarheid van jongeren	Eén à twee keer per jaar, fysiek of per brief	Preventief	Met name gericht op de weerbaarheid van kinderen en jongeren, maar ook op vroege signalering van ondermijning door scholen.
Weerbaarheid van interne organisatie vergroten door uitvoering intern bewustwordingsplan	Doorlopend	Preventief	Gericht op alle ambtenaren in dienst van gemeente Nijkerk.
Uitbreiden Bibob-toetsen	Vanaf 2023	Beide	Op dit moment wordt de Wet Bibob al toegepast, maar de toepassing wordt breder en intensiever.
Integrale controle bij risico branches	Vijf keer per jaar	Beide	Afhankelijk van de aard van de controle, worden partners gevraagd om aan te sluiten.
Controle Digitaal Opkopersregister	Doorlopend	Repressief	Het gaat om <i>actieve, reguliere</i> controles van de inschrijvingen in het DOR.
Meldpunt Ondermijning	Vanaf 2023	Repressief	Een meldpunt inrichten bij de gemeente waar inwoners hun onderbuikgevoelens over situaties in hun wijk of plaats kwijt kunnen.
Drugscriminaliteit en witwassen			
Vergroten weerbaarheid door voorlichting aan risico-branches	Elk jaar twee voorlichtingsactiviteiten	Preventief	Doelgroepen kunnen bijv. zijn: horecaondernemers, ondernemers in het buitengebied.
Het Damoclesbeleid toepassen	Doorlopend	Repressief	Indien drugs(productie) worden aangetroffen in een pand of woning
Een Last onder Dwangsom en gebiedsverbod opleggen	Doorlopend	Repressief	Indien drugs wordt aangetroffen op een persoon binnen de gemeentegrenzen
Mensenhandel			
Opstellen van een Plan van Aanpak Mensenhandel	Afgerond eind 2022	Preventief en repressief	De Rijksoverheid vraagt van elke gemeente een aanpak op het gebied van mensenhandel. Het Plan omvat zowel aandacht voor preventie, zorg als repressie.

Implementatie van het Plan van Aanpak Mensenhandel	Vanaf 2023	Preventief en repressief	
(Zorg)fraude			
Verkennen aansluiting LSI-convenant	Uiterlijk het 2 ^e kwartaal van 2023 een definitief besluit	Preventief	Binnen dit convenant kunnen misstanden op het gebied van sociale zekerheid, gemeentelijke handhaving, arbeidsmarktfraude en fiscaliteit aangepakt.
Uitbreiden toezicht op zorg- en uitkeringsfraude naar rechtmatigheidstoezicht	Vanaf 2023	Repressief	Op dit moment wordt er al toezicht gehouden, maar wens is dit intensiever en uitgebreider in te zetten.